

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-107>

УДК 174:005.35:17.02

Карбовська Любов Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри маркетингу,
Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5333-1653>

Братусь Ганна Анатоліївна

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління бізнесом,
Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7151-3901>

Каліна Ірина Іванівна

доктор економічних наук, професор,
професор, професор кафедри маркетингу,
Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5662-6967>

Мазур Юлія Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу,
Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4728-4640>

Liubov Karbovska, Hanna Bratus, Iryna Kalina, Julia Mazur

Private Joint-Stock Company "Higher education institution
"Interregional Academy of Personnel Management"

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЕТИКИ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ****THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS
OF RESEARCH ETHICS IN ECONOMICS**

Анотація. Розкрито зміст поняття «етика наукових досліджень»; обґрунтовано теоретичні підходи: деонтологія (етика обов'язку), утилітаризм, етика доброчесності. Показано концептуальні підходи економістів щодо етики наукових досліджень: концепція обов'язку та категоричний імператив вчення І. Канта; емпірична та гуманістична етика А. Сміта, взаємозв'язок між економічною наукою та етичними парадигмами А. Сена; етика відповідальності перед акціонерами М. Фрідмана; етика в поведінковій економіці. Д. Канемана. Розкрито етичні принципи економічних досліджень: об'єктивності, достовірності, прозорості, академічної доброчесності, соціальної відповідальності. Визначено напрями впливу економічних досліджень на життя людей, що врахування конфлікту інтересів; етики експериментальної економіки; дотримання етичності економічних прогнозів. Визначено зміст понять «неправомірний поведінка в дослідженнях»; фальсифікація; фабрикація; плагіат; «P-hacking».

Ключові слова: етика наукових досліджень в економіці, методологія, концептуальні підходи, деонтологія, утилітаризм академічна доброчесність, фабрикація, фальсифікація, плагіат.

Summary. The content of the concept of "ethics of scientific research" as a system of moral principles, norms and standards regulating the behavior of researchers in the process of obtaining, processing, interpreting and disseminating scientific knowledge is revealed. It is proved that the ethics of scientific research in economics is based on three theoretical approaches: deontology (ethics of Duty), which focuses on compliance with rules and norms, regardless of the consequences; utilitarianism as an ethical theory, according to which the moral value of an act is determined by its usefulness; virtue ethics, which focuses not on the rules or consequences of actions, but on

the character of the moral agent (person) and the cultivation of virtues. The conceptual approaches of economists to the ethics of scientific research are shown. The basis of deontology was the concept of duty and the categorical imperative of I. Kant's teaching; A. Smith's ethics is empirical and humanistic, focusing on emotions, empathy and social consensus; A. Sen's teaching justifies the importance of the relationship between economic science and modern ethical paradigms; M. Friedman's research focuses on ethics as responsibility to shareholders; D. Kahneman's research focuses on Ethics in behavioral economics. The ethical principles of economic research are revealed: objectivity, reliability, transparency, academic integrity, and social responsibility. The directions of influencing economic research on people's lives, taking into account conflicts of interest; ethics of Experimental Economics; compliance with the ethics of economic forecasts are determined. The content of the concept of «misconduct in research» is defined as fabrication, falsification or plagiarism in the proposal, execution or review of research, or in reporting on research results. The content of concepts that characterize violations of academic integrity is substantiated: falsification as the invention of data or results and their recording or reporting; fabrication – the invention of data that does not exist; plagiarism as the appropriation of ideas, processes, results or words of another person without proper indication of authorship; “P-hacking” – manipulation of statistical methods.

Keywords: ethics of scientific research in economics, methodology, conceptual approaches, deontology, utilitarianism academic integrity, fabrication, falsification, plagiarism.

Постановка проблеми. Теоретичні та методологічні основи етики наукових досліджень в економіці базуються на поєднанні загальнонаукових етичних принципів та специфічних вимог соціально-економічного аналізу. Етика в економіці регулює відносини між дослідником, академічною спільнотою, об'єктом дослідження (людиною, фірмою, державою) та суспільством у цілому.

Етика наукових досліджень є системою моральних принципів, норм і стандартів, що регулюють поведінку дослідників у процесі отримання, обробки, інтерпретації та поширення наукових знань.

У сфері економічних досліджень вона набуває особливого значення, тому що результати досліджень впливають на управлінські рішення. На відміну від природничих наук, економічні дослідження часто використовують дані, які безпосередньо впливають на бізнес-стратегії та державну політику. Тому етика тут включає: повагу до конфіденційності, прозорість методології, аналіз соціальних наслідків.

Дотримання етичних норм у наукових дослідженнях економіки закладає фундамент для якісної освіти, професійного зростання та розвитку довіри до економічної науки

Етика в економічних дослідженнях – це не просто моральна декларація, а методологічна вимога. Вона є не лише професійною нормою, а й інструментом забезпечення довіри до результатів досліджень. Без дотримання етичних стандартів результати економічного аналізу втрачають довіру, що робить їх непридатними для практичного використання в управлінні та політиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми теоретичних і методологічних основ етики наукових досліджень в економіці є об'єктом уваги багатьох зарубіжних науковців.

Так, науковцями А. Джозефсон і Дж. Мішлер, розглянуто етичні проблеми, з якими стикаються дослідники прикладної економіки на кожному етапі дослідницького процесу внаслідок нових викликів, що виникають в науці через

нові підходи до даних, цифрові медіа та зміну стандартів [9]. У роботі К. Суонтон обґрунтовано комплексну етику чеснот, яка відходить від традицій евдемоністичної етики чеснот. Вона пропонує етичні пояснення чеснот про гарне життя, об'єктивність, праведність, вимогливість та моральну епістемологію [19]. М.Дж. Салганіком надана детальна інформація про проведення соціальних досліджень в цифрову епоху. Дослідження містить актуальний зміст, який охоплює широкий спектр концепцій, пов'язаних з онлайн-контентом, а також пропонує завдання та рішення [12]. В дослідженні С. Келера та Х. Велювенкампа розкрито поняття концептуальної етики та підхід, що ґрунтується на потребах. Автори вважають, що причини вибору концепції повинні ґрунтуватися на рефлексивно схвалених проблемах, здібностях та обставинах [11].

Серед вітчизняних науковців дослідженнями основ етики наукових досліджень в економіці займалися С. Бірюченко, А. Данкевич, В. Данкевич, Д. Липовий, В. Ніценко, В. Новіков, К. Орлова, А. Шпак та інші. Робота В. Новікова присвячена проблемі взаємозв'язку економічних та етичних основ підприємницької діяльності, який обмежений складною взаємодією економічних та етичних мотивів в умовах постмодернізму. [3].

В дослідженнях групи авторів розкрито концептуальні теоретико-методологічні та інституційні засади етики економіста під кутом соціальної відповідальності бізнесу у сфері соціально-економічних відносин [1] та проблеми професійної етики економіста та соціальної відповідальності бізнесу в умовах інноваційних змін: корпоративізації, цифровізації, євроінтеграції та креативної економіки [2].

Стаття К. Орлової та С. Бірюченко присвячено визначенню поняття «етика бізнесу» та його характерних властивостей у контексті проведення наукових досліджень в управлінських науках [4].

Аналіз свідчить про недостатню кількість наукових публікацій, в яких розглянуто теоретичні та методологічні основи етики наукових дослід-

джень в економіці. Так, недостатньо уваги приділено розкриттю теоретичних підходів до етики наукових досліджень таких, як: деонтологія, утилітаризм, етика доброчесності, специфіці етичних проблем в економіці, етичних принципів економічних досліджень тощо. Це зумовлює актуальність подальших досліджень.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та систематизація методологічних засад етики наукових досліджень в економіці, а також визначення ключових етичних принципів, що регулюють поведінку дослідника в процесі отримання, інтерпретації та поширення економічних знань для забезпечення довіри до результатів наукового аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Етика наукових досліджень в економіці ґрунтується на трьох теоретичних підходах: деонтологія (етика обов'язку); утилітаризм (консеквенціалізм); етика доброчесності (Virtue Ethics) [13] (рис. 1).

1. Деонтологія (етика обов'язку) акцентує увагу на дотриманні правил і норм (наприклад, заборона плагіату), незалежно від наслідків. Дослідник зобов'язаний бути чесним, бо це фундаментальний принцип науки.

Основою деонтології стало вчення Іммануїла Канта, його концепція обов'язку та категоричний імператив базується на деонтологічній етиці. У концепції обов'язку моральність дії визнача-

ється не її наслідками, а відповідністю моральному закону, що виконується з почуття обов'язку. Категоричний імператив – це абсолютний, універсальний моральний наказ, який вимагає діяти так, ніби максима вашого вчинку має стати загальним законом для всіх [10].

Ключові аспекти деонтологічної етики полягають у тому, що дії оцінюються за їхньою відповідністю моральним обов'язкам і правилам; дії повинні бути універсалізованими, тобто їх можна застосовувати до всіх, і що люди повинні діяти з почуття обов'язку, а не лише з бажання; до людей ніколи не слід ставитися лише як до засобу досягнення мети, а як до самоцілі, поважаючи їхню гідність та автономію.

Отже, деонтологія фокусується на внутрішньому примусі, дотриманні прав і професійних обов'язків незалежно від результатів.

2. Утилітаризм – це етична теорія, відповідно до якої моральна цінність вчинку визначається його корисністю: здатністю приносити найбільше щастя або задоволення для найбільшої кількості людей.

Основними принципами утилітаризму є такі, як: принцип користі (найбільшого щастя) – якщо вчинок максимізує сумарне благо (задоволення, добробут) та мінімізує біль чи страждання він є моральним; консеквенціалізм – моральна оцінка залежить від результату, який «виправдовує засоби»; гедонізм – ототожнення блага із задово-

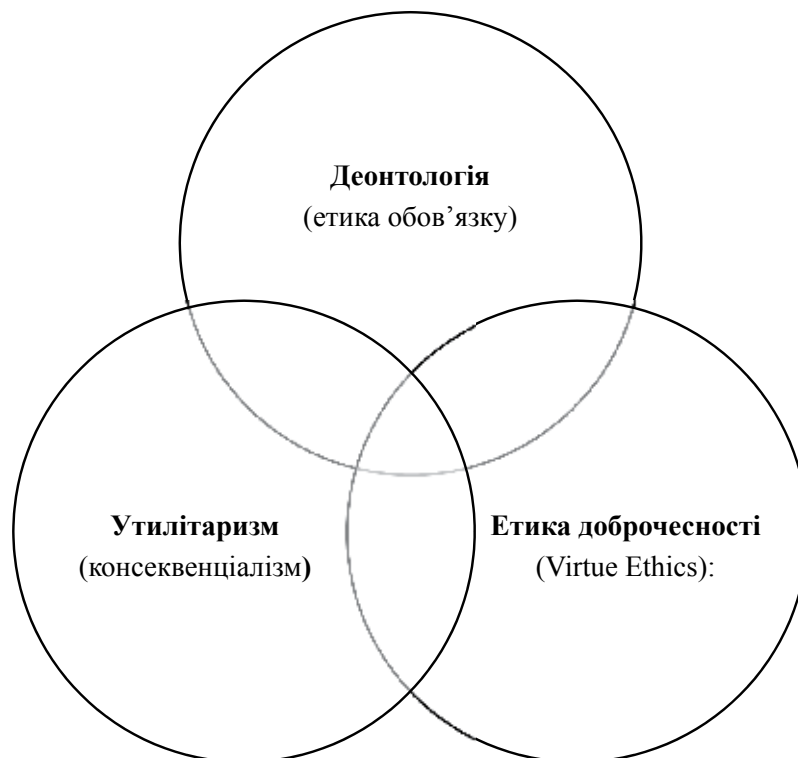

Рисунок 1 – Теоретичні підходи до етики наукових досліджень

Джерело: побудовано авторами на основі [12]

ленням, а зла – з болем; універсальність – в економіці це означає максимізацію суспільного блага через отримання достовірних даних для державної політики.

Представники даної школи – Джереми Бентам і Джон Стюарт Мілль. Джереми Бентам зробив утилітарний принцип основою для єдиної та всеохоплюючої етичної системи, яка, принаймні теоретично, застосовується до кожної сфери життя. Ніколи раніше повна, детальна система етики не була так послідовно побудована з одного фундаментального етичного принципу [15].

Джон Стюарт Мілль удосконалив теорію утилітаризму. Його етика, виражена в його праці «Утилітаризм» (1861), слідувала формулюванням Дж. Бентама, вважаючи, що мета суспільства полягає у створенні найбільшої кількості щастя для його членів, але він надав доктринам Дж. Бентама гуманістичного та індивідуалістичного відтінку [8].

3. Етика доброчесності (Virtue Ethics) фокусується не на правилах чи наслідках дій, а на характері морального агента (людини) та культивуванні чеснот. Основні принципи: моральна дія – це дія, яку вчинив би доброчесна людина в цій ситуації; доброчесність виховується постійними вправами, доки правильні дії не стануть природною потребою; важливим є не лише сам вчинок, а й мотивація – чому людина його вчиняє (мотиви та наміри).

Засновниками вважаються давньогрецькі філософи, зокрема Арістотель («Нікомахова етика»), Платон та Сократ [12].

У ХХ столітті етика доброчесності відродилася як відповідь на обмеженість деонтології та утилітаризму, які ігнорували важливість характеру, емоцій та контексту ситуації. Сучасна етика доброчесності часто включає «етику турботи» та агентно-орієнтовані теорії.

Відомі економісти протягом історії часто пов'язували економічний аналіз із моральними цінностями, наголошуючи, що економіка є не лише позитивною наукою, а й дисципліною, що обслуговує суспільні інтереси.

Підхід Адама Сміта до етики, викладений переважно у його праці «Теорія моральних почуттів» (1759), базується на ідеї, що мораль виникає природним шляхом із соціальної взаємодії та людської психології, а не є лише результатом раціональних розрахунків чи вроджених моральних почуттів. Ця праця стала основою загальної системи моралі, є віхою в історії моральної та політичної думки. Його етика є емпіричною та гуманістичною, фокусується на емоціях, співпереживанні та соціальному консенсусі [17]. Він стверджував, що люди керуються не лише власним інтересом, а й симпатією (здатністю поставити себе на місце іншого) та прагненням отримати схвалення «безстороннього спостерігача».

Хоча автора часто хибно представляють як розважливого раціоналіста, який радить прагнути до власних інтересів на ринку, незалежно від людської ціни, його також цікавила людська здатність до доброзичливості. Найбільша розсудливість, вважає А. Сміт, може полягати в тому, щоб слідувати економічним егоїзму, щоб забезпечити собі основні потреби. Однак це лише перший крок до набагато вищої мети – досягнення морально доброчесного життя [17].

А. Сміт не суперечив сам собі у своїх працях. «Теорія моральних почуттів» (етика) описує внутрішні механізми, які роблять можливим функціонування ринкового суспільства, описаного у «Дослідженні природи та причин багатства народів» (економіка). Без моральних почуттів та справедливості вільний ринок не міг би існувати, оскільки він базується на довірі та дотриманні правил. Багатство народів він пов'язував економічне процвітання з моральним кліматом, чесністю та справедливістю. А. Сміт критикував високі прибутки, якщо вони досягалися шляхом експлуатації, і виступав за покращення життя найбідніших шарів суспільства [18].

Отже, дослідження не повинні ігнорувати моральні норми, а економіка має покращувати якість життя, а не лише збільшувати капітал.

Лауреат Нобелівської премії Амартія Сен є одним із головних сучасних критиків «відриву» економіки від етики. В праці «Про етику та економіку» А. Сен стверджує, що економічна наука має базуватися на етичних принципах, які стосуються людської гідності та справедливості, а сучасні етичні дослідження також можуть збагатитися від тіснішого контакту з економікою. Навіть прогнозна та описова економіка може бути корисною, якщо надати більше місця для міркувань, пов'язаних з економікою добробуту, у поясненні поведінки [16].

Отже, дослідник зобов'язаний вивчати не лише ефективність, а й реальні можливості людей жити гідним життям. Він просуває ідеї соціальної відповідальності та зменшення нерівності.

Дослідження Мілтона Фрідмана зосереджено на етиці як відповідальності перед акціонерами. Він прихильник позитивної економіки, яку він вважав «вільною від ціннісних суджень», подібною до фізики. Однак його роботи містять чіткий етичний кодекс для бізнесу та дослідників. У роботі «Методологія позитивної економіки» (1953) М. Фрідман виклав свої погляди на деякі питання філософії економіки, пов'язані з економічною методологією. Наголошував, що теорія має оцінюватися за її здатністю робити правильні прогнози, а не за реалістичністю припущень. Дослідник має бути об'єктивним, але основна мета економічної системи – свобода індивіда та ефективний ринок, а не соціальне інженерство [14].

Лауреат Нобелівської премії, Даніель Канеман, займався дослідженнями етики в поведінковій економіці. Він критикував сліпу віру в раціональність людини і вважав, що дослідження мають базуватися на реальних даних, а не на абстрактних моделях. Д. Канеман вказував на небезпеку «підгонки» результатів дослідження) і наголошував на етичній необхідності критично переглядати власні припущення та визнавати межі пізнання [6].

Методологія етики визначає правила щодо збору, обробки та публікації даних. Етичні принципи економічних досліджень подано на рисунку 2.

1. Принцип об'єктивності. Відповідно до етичних стандартів економічної професії, дослідження повинні здійснюватися незалежно від: політичного впливу, корпоративного фінансування, особистих інтересів.

Американська економічна асоціація підкреслює, що професійна діяльність економістів має базуватися на: чесності, прозорості та неупередженій оцінці ідей

2. Принцип достовірності. Етичні дослідження передбачають: використання реальних даних; відсутність їх маніпуляції; точність статистичних методів.

Міжнародні наукові видання наголошують, що автори повинні забезпечувати: автентичність результатів; відсутність фабрикації; коректне представлення висновків .

3. Принцип прозорості. У роботах з професійної етики економіки наголошується на необхідності: розкриття методології; відкритості даних; можливості перевірки результатів. Зокрема, у дослідженнях конфлікту інтересів у професії економістів підкреслюється, що науковці повинні: декларувати фінансові зв'язки, розкривати джерела фінансування, уникати ситуацій, коли особисті вигоди впливають на висновки .

4. Принцип академічної доброчесності. Методологічною основою сучасної науки є: відсутність плагиату, самостійність дослідження, коректне цитування.

Проблеми наукової недоброчесності у сфері економіки активно досліджуються в сучасній літературі з етики науки, що підкреслює необхідність систем забезпечення наукової відповідальності .

5. Принцип соціальної відповідальності. Економічні дослідження впливають на: політику держави, ринкові механізми, соціальний добробут [5].

Економічні дослідження мають особливий вплив на життя людей, що створює специфічні дилеми:

Конфлікт інтересів. Якщо дослідження фінансується корпорацією чи політичною силою, виникає ризик упередженості. Методологія вимагає обов'язкового розкриття джерел фінансування (Disclosure).

Рисунок 2 – Етичні принципи економічних досліджень

Джерело: побудовано авторами на основі [5]

Етика експериментальної економіки. На відміну від природничих наук, економічні експерименти над людьми (наприклад, зміна стимулів у певній групі) можуть мати довготривалий соціальний вплив. Етичні комісії (IRB) мають оцінювати баланс між науковою цінністю та потенційною шкодою.

Етичність економічних прогнозів. Помилковий або заангажований прогноз може спричинити паніку на ринках або помилкові рішення уряду.

Концептуальні основи дослідницької етики в економіці пройшли еволюцію від вузької спрямованості на запобігання науковим порушенням (фальсифікації, фабрикування, плагіату) до ширшої структури, що охоплює етичне ставлення до людей, цілісність дизайну дослідження та відповідальність дослідників перед суспільством.

Основний термін, який використовується нині, – це неправомірна поведінка в дослідженнях або наукова неправомірна поведінка. Згідно з Управлінням науки, технологій та політики, наукова/дослідницька неправомірна поведінка визначається «як фабрикування, фальсифікація або плагіат у пропонуванні, виконанні або огляді досліджень, або у звітності про результати досліджень» [7].

Фальсифікація – вигадання даних або результатів та їх запис або звітність. Це – маніпулювання дослідницькими матеріалами, обладнанням або процесами, або зміна чи пропуск даних чи результатів таким чином, що дослідження неточно представлено в дослідницькому записі. Плагіат – це привласнення ідей, процесів, результатів або слів іншої особи без належного зазначення авторства. Неправомірна поведінка в дослідженні не включає чесну помилку або розбіжності в думках [7].

Отже, плагіат є привласненням ідей або тексту без належного цитування; фабрикація – вигадання даних, яких не існує; фальсифікація навмисна зміна даних або процесів дослідження для отримання «потрібного» результату; «P-hacking» – маніпулювання статистичними методами, поки результат не стане «статистично значущим».

Ці основи ґрунтуються на моральній філософії, науковій доброчесності та, дедалі більше, на розумінні соціального впливу втручання в економічну політику.

Висновки. Етика економічних досліджень – це не лише моральна декларація, а фундаментальна методологічна вимога. Вона закладає підґрунтя для професійного зростання та розвитку довіри до економічної науки з боку суспільства та держави. На відміну від природничих наук, результати економічних досліджень мають безпосередній вплив на бізнес-стратегії та державну політику. Це накладає на вченого додаткову відповідальність за аналіз соціальних наслідків отриманих висновків. Етична поведінка економіста включає об'єктивність аналізу (ґрунтування на даних, а не особистих поглядах), прозорість збору даних та забезпечення відкритого доступу для реплікації результатів. Дотримання принципів академічної доброчесності (відмова від плагіату, фабрикування та фальсифікації) є обов'язковою умовою валідності наукових результатів.

Систематизовані у статті етичні норми та принципи можуть бути використані для розробки кодексів етики в академічних установах та покращення якості підготовки фахівців у галузі економіки. Перспективи подальших досліджень будуть пов'язані з економічною методологією та методами наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Данкевич А. Є., Ніценко В. С., Липовий Д. В., Данкевич В. Є. Етика економіста та соціальна відповідальність бізнесу: інституційні засади та сталий розвиток. *International scientific journal Internauka*. 2025. № 3. С. 69–77. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-3-10779>
2. Данкевич А. Є., Ніценко В. С., Шпак А. Д., Липовий Д. В. Професійна етика економіста та соціальна відповідальність бізнесу в умовах інноваційних змін: корпоратизація, цифровізація, євроінтеграція та креативна економіка. *International scientific journal Internauka*. 2025. № 4. С. 66–75. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-4>
3. Новіков В. Етична економіка як методологічний виклик постмодернізму. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 1. С. 3–21. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001479503>
4. Орлова, К & Бірюченко, С. Етика бізнесу як об'єкт наукового дослідження. *Економіка, управління та адміністрування*. 76–82. 10.26642/ema-2022-1(99)-76-82. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-1\(99\)-76-82](https://doi.org/10.26642/ema-2022-1(99)-76-82)
5. Altug Yalcintas & James R. Wible, Scientific misconduct and research ethics in economics: an introduction, *Review of Social Economy*, Taylor & Francis Journals, 2016. vol. 74(1), pages 1–6, March.
6. Daniel Kahneman. *American Economic Association*. American economic review. no. 200. 3. pp. 1449–1475.
7. Ioana Negru On Integrity and Research Misconduct in Economics. URL: <https://www.worldeconomicassociation.org/newsletterarticles/integrity-and-research/>
8. John Stuart Mill. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/mill/>
9. Josephson, Anna & Michler, Jeffrey. *Research Ethics in Applied Economics: A Practical Guide*. 2023. Routledge 396 pp. DOI:10.4324/9781003025061
10. Kant I. *Critique of Practical Reason*, Cambridge University Press. United Kingdom, 2015. 141 p.
11. Köhler, S., Veluwenkamp, H. Proper foundations for conceptual ethics. *Synthese* 2025. Vol. 206. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11229-025-05175-4>

12. Mason, Mark. (2001). The Ethics of Integrity: Educational Values Beyond Postmodern Ethics. *Journal of Philosophy of Education*. No. 35. P. 47–69. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-9752.00209>
13. Matthew J. Salganik. Bit by Bit: Social Research in the Digital Age Illustriert. Princeton University Press. 2018. 268 pp.
14. Milton Friedman. The Methodology of Positive Economics. In *Essays In Positive Economics* (Chicago: Univ. of Chicago Press), 1966. pp. 3–16, 30–43.
15. Plamenatz, J. P. and Duignan, B. *Jeremy Bentham*. *Encyclopedia Britannica*.. 2026, February 26. URL: <https://www.britannica.com/money/Jeremy-Bentham>
16. Sen A. On Ethics and Economics. Oxford and New York: Basil Blackwell. 1987. 148 p.
17. Smith Adam The Theory of Moral Sentiments. 1759. 368 p. URL <https://www.marxists.org/reference/archive/smith-adam/works/moral/part01/part1a.htm>
18. Smith, Adam. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, Volume II. 2. 10. 1977. DOI: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226763750.001.0001>
19. Swanton, Christine. Virtue Ethics: A Pluralistic View. *Virtue Ethics: A Pluralistic View*. 2003. Pp. 1–322. DOI: <https://doi.org/10.1093/019253889.001.0001>

References:

1. Dankevych A. Ye., Nitsenko V. S., Lypovyi D. V., Dankevych V. Ye. (2025) Etyka ekonomista ta sotsialna vidpovidalnist biznesu: instytutsiini zasady ta stalyy rozvytok [Economist ethics and business social responsibility: institutional foundations and sustainable development]. *International scientific journal Internauka*. No. 3. pp. 69–77, DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-3-10779> (in Ukrainian)
2. Dankevych A. Ye., Nitsenko V. S., Shpak A. D., Lypovyi D. V. (2025) Profesiina etyka ekonomista ta sotsialna vidpovidalnist biznesu v umovakh innovatsiinykh zmin: korporatyzatsiia, tsyfrovizatsiia, yevrointehratsiia ta kreatyvna ekonomika [Professional ethics of an economist and social responsibility of business in the context of innovative changes: corporatization, digitalization, European integration and creative economy] . *International scientific journal Internauka*. no. 4, pp. 66–75, DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-4> (in Ukrainian)
3. Novikov V. (2024) Etychna ekonomika yak metodolohichniy vyklyk postmodernizmu. [Ethical economics as a methodological challenge to postmodernism]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. no. 1. pp. 3–21. Available at: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001479503> (in Ukrainian)
4. Orlova, K & Biriuchenko, S. (2022). Etyka biznesu yak ob'iekt naukovooho doslidzhennia [Business ethics as an object of scientific research] *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*. Pp. 76–82. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-1\(99\)-76-82](https://doi.org/10.26642/ema-2022-1(99)-76-82) (in Ukrainian)
5. Altug Yalcintas & James R. Wible, (2016). Scientific misconduct and research ethics in economics: an introduction, *Review of Social Economy*, Taylor & Francis Journals, vol. 74(1), pages 1–6, March.
6. Daniel Kahneman (2003). *American Economic Association*. American economic review. pp. 1449–1475.
7. Ioana Negru On Integrity and Research Misconduct in Economics. Available at: <https://www.worldeconomicsassociation.org/newsletterarticles/integrity-and-research/>
8. John Stuart Mill. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Available at: <https://plato.stanford.edu/entries/mill/>
9. Josephson, Anna & Michler, Jeffrey. (2023). Research Ethics in Applied Economics: A Practical Guide. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003025061>
10. Kant I. (2015) Critique of Practical Reason, Cambridge University Press. United Kingdom, 141 p.
11. Köhler, S., Veluwenkamp, H. (2025). Proper foundations for conceptual ethics. *Synthese* no. 206. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11229-025-05175-4>
12. Mason, Mark. (2001). The Ethics of Integrity: Educational Values Beyond Postmodern Ethics. *Journal of Philosophy of Education*. No. 35. Pp. 47–69. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-9752.00209>
13. Matthew J. Salganik (2018) Bit by Bit: Social Research in the Digital Age Illustriert. Princeton University Press. 268 pp.
14. Milton Friedman (1966) The Methodology of Positive Economics. In *Essays In Positive Economics* (Chicago: Univ. of Chicago Press), pp. 3–16, 30–43.
15. Plamenatz, J. P. and Duignan, B. (2026, February 26). *Jeremy Bentham*. *Encyclopedia Britannica*. Available at: <https://www.britannica.com/money/Jeremy-Bentham>
16. Sen A. (1987) On Ethics and Economics. Oxford and New York: Basil Blackwell. 148 p.
17. Smith Adam (1759) The Theory of Moral Sentiments. 368 p. Available at: <https://www.marxists.org/reference/archive/smith-adam/works/moral/part01/part1a.htm>
18. Smith, Adam. (1977). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, Volume II. 2. DOI: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226763750.001.0001>
19. Swanton, Christine. (2003). Virtue Ethics: A Pluralistic View. *Virtue Ethics: A Pluralistic View*. Pp. 1–322. DOI: <https://doi.org/10.1093/019253889.001.0001>

Дата надходження статті: 24.02.2026

Дата прийняття статті: 10.03.2026

Дата публікації статті: 25.03.2026